

Nr 285.

Av herr **Sandberg m. fl.**, om medgivande av vissa undantag från den i lagen om skyddskoppympning stadgade ympningsplikten.

I vår nuvarande lag om skyddskoppympning av den 2 juni 1916 utgöra bestämmelserna i § 5 mom. 3 om möjlighet att i visst fall erhålla befrielse från ympningsplikt resultatet av en kompromiss på grundvalen av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen nämnda år med förslag till lag om skyddskoppympning. Redan 1908 hade riksdagen begärt en allsidig utredning om behovet av ändringar i då gällande föreskrifter om skyddskoppympning i riket, men denna fråga hade upprepade gånger även långt dessförinnan genom motioner varit framförd. Resultatet av den 1908 begärda utredning blev en Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen 1915. Utredningen, på vilken propositionen grundades, hade utförts genom medicinalstyrelsen och av enbart anhängare till vaccinationen. Lagförslaget innebar därför också en skärpning av vaccinationstvånget. I ett flertal motioner i båda kamrarna, undertecknade av ett stort antal av kamrarnas ledamöter, påtalades med skärpa utredningens ensidiga och ofullständiga beskaffenhet och yrkades i huvudsak antingen vaccinationens utförande såsom en fullt frivillig sak eller införande av bestämmelser i den riktningen, att från ympningsplikt skulle kunna befrias den, som på heder och samvete inför vederbörande hälsovårdsmyndighet angåve sig hysa betänkligheter mot skyddskoppympningen på grund av därmed förenad risk för den ympningspliktiges hälsa. Alltså införandet av en verklig samvetsklausul. På grund av kamrarnas olika beslut förföll frågan 1915, men återkom genom en ny kungl. proposition 1916. Efter sammanjämkning beträffande den s. k. samvetsklausulen antogs den nu gällande lagen om skyddskoppympning.

Den s. k. samvetsklausulen i 5 § 3 mom. innehåller som bekant, att undantagande från ympning av barn enligt 2 § på ansökan beviljas, därest den, som är ansvarig för barnets befordran till ympning, hyser farhåga för att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej är blott tillfällig, och det tillika med hänsyn till av sökanden förebragta omständigheter måste antagas, att sådana farhågor hava sin grund i personlig erfarenhet om något fall av dylik ohälsa, som inträffat i samband med ympning av barn. Skriftlig ansökan om nu avsett undantagande från ympning skall göras hos medicinalstyrelsen senast under det kalenderår, då barnet fyller 5 år. Innan ansökan göres, åligger det sökanden att personligen inställa sig i Stockholm inför överståthållareämbetet,

i annan stad inför magistraten och på landet hos landsfiskalen i orten samt förebriaga utredning angående skälen för sina betänkligheter mot ympningen. Sökanden har att vid sin ansökan föga utdrag av det protokoll, som skall föras över vad vid sökandens inställelse förekommit.

Såväl 1916 som 1920 och senast 1923 har genom motioner yrkats ändring av denna bestämmelse i samma riktning som påyrkades 1915, dock utan resultat.

Den nu gällande s. k. samvetsklausulen, vilken ju alls icke är någon verklig sådan, har i tillämpningen kommit att bli va det i ännu mindre grad. Som bekant har medicinalstyrelsen konsekvent avstyrkt *alla* ansökningar om undantag från ympningsplikt. Antalet inkomna ansökningar sedan 1916 är också jämförelsevis ringa, vilket visar, att vederbörande insett det lönlösa i att söka erhålla dispens enligt § 5. Man har intet annat att göra än att antingen tillåta sina barns ympning eller också betala upprepade och höga böter. Inför utsikten att bli ådömd dessa höga bötesbelopp, vilket som känt i ett fall skett upp till 1,000 kronor, hava de flesta ingen annan råd än att falla till föga för den för deras övertygelse och personliga frihet kränkande bestämmelsen.

Att det icke varit riksdagens mening att tillämpningen av § 5 skulle få sådana följder, framgår tydligt av andra lagutskottets yttrande såväl 1920 som 1923, då denna fråga behandlades och varvid utskottet sistnämnda tillfälle yttrade bland annat: »Det förhållandet, att medicinalstyrelsen hittills icke i ett enda fall ansett sig kunna bifalla eller tillstyrka av vederbörande målsmän gjorda framställningar om lagrummets tillämplighet, synes utskottet, som berett sig tillfälle genomgå ansökningshandlingarna i ett ej ringa antal dispensfall för de senare åren, giva anledning till uttalande av önskvärldheten av att vid den framtida tillämpningen av samvetsklausulen ovan av utskottet angivna synpunkter — att enligt lagens mening sökanden icke ovillkorligen får anses böra kunna *bevisa* ett orsakssammanhang mellan företagen skyddskoppympling och efterföljande sjukdom utan bör det tagas skälig hänsyn till *sannolikheten* därav, sett även ur vederbörande målsmans synpunkt — vinna skäligt beaktande, så att den vid lagens tillkomst angivna avsikten med klausulens införande i lagen att »öppna möjlighet för den, som i fall av egen erfarenhet bekräftad övertygelse av vaccinationens faror ej vill låta vaccinera sina barn», må kunna komma till större rätt än vad hittills varit fallet. Skulle så icke ske, synes det utskottet önskligt att en omformning av lagrummet i dylikt syfte måtte på Kungl. Maj:ts föranstaltande komma till stånd.»

Riksdagen beslöt 1923 att i enlighet med ovannämnda utskotts förslag i en skrivelse till Kungl. Maj:t begära »undersökning, huruvida den utredning angående betänkligheter mot skyddskoppympling, som enligt § 3 mom. i lagen om dylik ympning den 2 juni 1916 skall förebriagas i Stockholm inför överståthållareämbetet, i annan stad inför magistraten och på landet hos landsfiskalen i orten, må kunna få förebriagas jämväl hos vederbörande tjänsteläkare, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill undersökningen kan föranleda».

Något förslag har ej för riksdagen framlagts i ovannämnda riktning och även om ett sådant framlades och av riksdagen antoges, komme det icke att i väsentlig mån upphäva de med nuvarande lag förbundna olägenheterna.

Visserligen skulle det beträffande glest befolkade trakter kunna innebära en viss lättnad, men kvar står i alla fall den nuvarande orimliga bestämmelsen att vederbörande målsmans farhåga angående ohälsa som en följd av ympningen skall hava sin grund i *personlig* erfarenhet av något dylikt fall av ohälsa, som inträffat i samband med ympning av barn, samt att ansökan om befrielse från ympningsplikten skall göras hos medicinalstyrelsen, varvid ju dess öde är på förhand givet.

Beträffande fordran på personlig erfarenhet i ifrågavarande avseende kan förtjäna erinras, att i medicinalstyrelsens yttrande den 4 november 1915 över förslaget till samvetsklausul angav medicinalrådet Bissmark med instämmande av medicinalrådet Sederholm en avvikande mening och yttrade bland annat: »Förfäktarna av en samvetsklausul enligt engelskt mönster skola helt visst ej underlåta att framhålla det egendomliga uti, att personlig erfarenhet av fallet i fråga skall uppställas såsom villkor för undantag från ympning, då väl huvudsaken får anses vara, att ett fall inträffat, som uppfyller de nämnda fordringarna och därför enligt förslaget kan godkännas såsom grund för ansökan om undantag. Av mera underordnad vikt är väl, om den sökande haft tillfälle att skaffa sig personlig kännedom om fallet, eller om han fått sin kännedom därom t. ex. ur en medicinsk facktidskrift eller en offentlig handling. För min del kan jag inte heller annat än erkänna det berättigade i en sådan uppfattning. Är ett fall av ohälsa i samband med ympning av den art, att det anses böra vara giltig grund för undantag från ympning i ett fall, så är det nämligen svårt att förstå, varför det icke skulle anses böra hava samma verkan i ett annat fall.»

Då sålunda den s. k. samvetsklausulen i sin fordran på bevisning är orimlig och stadgar ett alltför besvärligt förfarande, och då tillämpningen än ytterligare förvärrat saken, så att samvetsklausulen ej kommit att motsvara ens riksdagens mening vid dess tillkomst, samt då de skäl, som för övrigt anföras för bibehållande av obligatorisk ympningsplikt för barn, icke numera enligt min mening kunna anses bärande, synes tiden vara inne för revidering av ifrågavarande bestämmelse i överensstämmelse med vad förhållandena på hälsovårdsområdet i våra dagar medgiva, vad erfarenheten visar och vad hänsynen till medborgarnas frihet och övertygelse kräver.

Det är givetvis ett allmänt intresse att med lämpliga medel så långt möjligt är skydda landets invånare från farliga sjukdomar, men då får icke medlets värde vara tvivelaktigt eller detsamma innebära påtagliga faror. Det är väl också så, att vad som för 100 år sedan kunde vara att rekommendera på grund av brist på bättre, inte nödvändigtvis nu måste vara lika passande.

Ett känt och glädjande faktum är, att smittkopporna under senare tid så avgörande minskat i vårt land, att man praktiskt taget kan säga, att denna

sjukdom är i upphörande. Ingen sjukdom med undantag av kolera och frossa företer en så kraftig tillbakagång. Även om skyddskoppypmpningen skulle kunna tillskrivas någon del i detta glädjande förhållande, så är det dock vid betraktande av omständigheterna härvidlag tydligt, att i likhet med vad fallet är med t. ex. koleran, andra orsaker varit de avgörande. Dessa äro utan tvivel våra numera på en bättre kännedom om de epidemiska sjukdomarna grundade förfaringssätten med isolering, observation, desinfektion, snabb kännedom om fallen m. m. samt framför allt en allmänt förbättrad hygien. I viss mån kan väl också lokal skyddskoppypmpning vid utbrytande epidemi bidra att begränsa densamma. Därtill torde emellertid dess egentliga verkan också få anses inskränka sig, såväl som den andel den möjligen haft i smittkoppornas allmänna minskning.

Gäller det nämligen det skydd mot en utbrytande epidemi, som ansetts ligga i den vanliga barnympningen, så visar ju erfarenheten, att detta skydd alls icke varit för handen, fast ympningen i lagstadgad omfattning tillämpats.

Det är helt naturligt, att så måste vara, då det skydd, som ympningen lämnar, med visshet är begränsat till jämförelsevis kort tid. Meningarna angående denna tid äro ju mycket delade, men man får väl såsom sannolikast anse, att den är ganska kort. Om man dock skulle antaga en så lång tid som 5 år — den tid, efter vilken enligt nu gällande lag om skyddskoppypmpning omvaccinering skall ske vid epidemi — och räknar med att i vårt land år 1923 vaccineras 74.5 % av antalet levande födda barn under föregående år, eller i runt tal 87,000 barn, och därtill lägger omkring 43,000 revaccinerade värnpliktiga, så utgör detta likväl blott något mer än 2 % av Sveriges folkmängd och under förutsättning av ett femårigt skydd 10 %. De övriga nära 90 % äro alltså »oskyddade». Det är uppenbart, att om vaccinationen skulle kunna utgöra något skydd mot smittkopporna, så är den det i alla händelser icke så som den nu tillämpas. Och man kan väl inte tänka sig införandet av en sådan orimlighet som obligatorisk omvaccination med korta mellanrum av hela befolkningen.

Det förhållandet, att en sådan allmän revaccination helt enkelt är en omöjlighet, som ingen på allvar kan tänka sig, och det faktum, att vaccinationens verkan är till tiden starkt begränsad, hänvisar därför densamma att vara vad den är, nämligen på sin höjd ett *tillfälligt* medel. Som nödfallsmedel kan den hava sitt berättigande, då man i valet mellan två onda ting väljer det man tror vara det mindre onda.

Erfarenheten visar också, att skyddskoppypmpningen icke kan förhindra en epidemi att utbryta, men möjligen *då den radikalt tillämpas* kan bidra att bekämpa en epidemi eller minska smittkoppornas förekomst under förhållanden, där de annars äro mera ständigt förekommande.

Den obligatoriska barnympningen är emellertid icke blott till litet eller intet nyttig, den medför även avsevärda faror och olägenheter. Ett stort antal sjukdomsfall, ofta av långvarig beskaffenhet, och även dödsfall såsom följd av skyddskoppypmpning kunna uppvisas och sådana fall måste även av vaccinatio-

nens försvarare erkännas. Att vad härvidlag förekommit givetvis från detta håll bagatelliseras, är naturligt, men man torde ändå icke kunna komma ifrån, att för många av de ympade barnen förefinnas betydliga risker i samband med ympningen.

Därtill kommer, att ett vidhållande av nuvarande bestämmelser innebär en smärtsam kränkning av ett stort antal oförvitliga medborgares grundade övertygelse och ett kännbart ingrepp i deras frihet. Det bör också här erinras om det kända förhållandet, att i England har sedan 1907 en rymlig bestämmelse om befrielse från ympningsplikt varit gällande utan att detta visat sig medföra några faror för landet i fråga.

Hänsynen till det allmännas bästa kan icke kräva, att en så omtvistad och ineffektiv men ingalunda ofarlig sak som vaccinationen skall bibehållas som ett ofrånkomligt tvång.

På grund av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av § 5 i lagen om skyddskoppympning den 2 juni 1916, att för föräldrar och målsmän, som kommit till en allvarlig och grundad uppfattning om skyddskoppympningens skadlighet för deras barns hälsa, möjlighet måtte beredas att efter inför hälsovårdsmyndighet på heder och samvete avgiven förklaring i detta avseende, utan besvärligt eller kostsamt förfarande, beviljas undantag från ympningsplikten och att revaccinationspliktiga enligt §§ 3 och 6 må för sin del beredas samma möjlighet.

Stockholm den 21 januari 1926.

O. E. Sandberg.

Ant. Wikström.

Ernst Lundgren.

Carl Bodén.

Elof Ljunggren.

P. Bergström

i Bäckland.

L. Aug. Schill.

Johan Olofsson.

W. Bäckström.

Jones Erik Andersson

Sven Olsson.

Eskils Hans Hansson.

i Ovanmyra.

Ernst Hage.

I motionens syfte instämma:

C. O. Johanson.

Gust. Andersson

i Rasjön.